

Försvarsutskottet

Regeringens årsberättelse 2020

Till revisionsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens årsberättelse 2020 (B 3/2021 rd): Ärendet har remitterats till försvarsutskottet för utlåtande till revisionsutskottet. Tidsfrist: 30.9.2021.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- biträdande avdelningschef Janne Kuusela, försvarsministeriet
- konsultativ tjänsteman Timo Rivinoja, försvarsministeriet
- planeringschef, brigadgeneral Janne Jaakkola, Huvudstaben.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

(1) I regeringens årsberättelse 2020 konstateras det att Finlands militära omvärld har förblivit spänd och svårförutsägbar, vilket ställer allt större krav på vår försvarsförmåga. Enligt berättelsen fortsatte utvecklingen av försvarssamarbetet med de länder och grupper av länder som spelar en betydande roll för säkerheten i Östersjön eller som anknyter till försvarsmaktens materiella kapacitet. Utöver EU- och NATO-samarbetet intensifierades enligt rapporten det bilaterala och multilaterala försvarssamarbetet särskilt med Sverige, Förenta staterna, Norge, Frankrike och Storbritannien. Utskottet betonar att försvarssamarbetet med Sverige har en särställning inom det internationella försvarssamarbetet och att det fördjupas utan några på förhand uppställda begränsningar.

(2) I rapporten framhålls det att coronaviruspandemin i betydande grad har påverkat arrangemangen för bevaringsutbildning, repetitionsövningar och internationella övningar. Enligt inkomsten utredning har ett betydande antal övningar ställts in. Enligt utskottets bedömning kommer den ackumulerade utbildningsskulden att kunna avhjälpas under de kommande åren. Det är ytterst viktigt att man före utgången av regeringsperioden når den ökning på 20 procent i repetitionsövningsverksamheten som skrivits in i regeringsprogrammet. Med andra ord kan man årligt

Utlåtande FsUU 5/2021 rd

gen i stället för cirka 18 000 reservister utbilda cirka 21 000 reservister. Utöver repetitionsövningarna anser utskottet att det är viktigt att trygga förutsättningarna för det frivilliga försvaret. Utskottet hänvisar i detta sammanhang till regeringsprogrammets föresats om att tillräckliga resurser för försvarsorganisationerna säkerställs och att förutsättningarna för skjutövningar tryggas i hela Finland. Ikraftträdandet av en eventuell blyförordning får inte försämra reservistorganisationernas och det frivilliga försvarets verksamhetsförutsättningar och övningsverksamhet. Reservistorganisationernas verksamhet ska beaktas som en del av den förebyggande militära försvarsförmågan. (FsUU 3/2020 rd.)

(3) Utskottet betonar att trovärdigheten i Finlands försvarssystem baserar sig förutom på tillräcklig materiell beredskap också på att försvarsmakten har tillräckligt med kompetent personal. Förändringarna i säkerhetsläget förutsätter att försvarsmakten upprätthåller en hög beredskap och utvecklar kapaciteten. Lagstiftningen och uppdragen har förändrats och den internationella verksamheten har ökat. Enligt utskottet bör särskild uppmärksamhet fästas vid personalens välbefinnande i arbetet. Arbetstidslagen för försvarsmaktens tjänstemän är från 1970. Utskottet anser att den nuvarande författningsgrunden är klart föråldrad och försätter militärpersoner i ojämlik ställning i förhållande till andra löntagargrupper. Utskottet påskyndar uppdateringen av denna lagstiftning. (FsUU 4/2020 rd.)

(4) Den nuvarande styrkan på cirka 12 000 yrkessoldater och civila är för liten i förhållande till uppgiftsfältet. Den ökning av antalet anställda vid försvarsmakten under denna regeringsperiod som skrivits in i regeringsprogrammet är en bra början, men behovet är klart större. I försvarsredogörelsen är det nödvändigt att tydligt ange vilken styrka som krävs för att försvarsmakten ska kunna sköta sina lagstadgade uppgifter så att även personalens ork och välbefinnande beaktas på behörigt sätt. Det är viktigt att också Finland utvecklar och upprätthåller systemet med kontraktsanställda militärer, påpekar utskottet. De kontraktsanställda bidrar till att avhjälpa bristen på utbildare och systemet är också en bra rekryteringskanal för unga som överväger en karriär som yrkesmilitär.

Försvarsministeriets verksamhetsområde — resultat

(5) I årsredovisningen utvärderas på sedvanligt sätt hur de samhällseliga effektmålen har uppnåtts. Den skala som används vid bedömningen är följande: utmärkt, god, nöjaktig och försvarlig. Följande funktioner fick betyget god: en försvarspolitik som främjar Finlands intressen, trygghet av ett säkert samhälle genom myndighetsamarbete och stärkande av den internationella säkerheten. Däremot fick delområdet förebyggande militär försvarsförmåga endast nöjaktigt betyg, det vill säga samma som de föregående åren.

(6) Den förebyggande militära försvarsförmågan baserar sig enligt de sakkunniga som utskottet hört på den beredskap och avvärjningsförmåga försvaret har i förhållande till omgivningen. Försvarsförmågan bedöms i förhållande till målen på längre sikt och kraven i omvärlden. Centrala frågor som ska granskas vid bedömningen av utvecklingens riktning är det planerade ersättandet av utgående kapaciteter, utvecklandet av beredskapen och verkställandet av försvarsredogörelsen 2017 särskilt i fråga om resursriktlinjerna.

Utlåtande FsUU 5/2021 rd

(7) Utskottet framförde redan vid bedömningen av verksamhetsberättelsen för 2019 (se FsUU 3/2020 rd) att bedömningsklassificeringen i fyra steg är tämligen stel och att det är svårt att ändra såväl sämre som bättre betyg. Betyget för stärkandet av den internationella säkerheten var gott också för 2020, även om den internationella övningsverksamheten och samarbetet försvårades och minskades avsevärt av coronapandemin. Vid en samlad bedömning av stärkandet av den internationella säkerheten är ett kriterium också Finlands militära deltagande i krishantering, som under berättelseåret var cirka 400 militärer. När det gäller krishantering är ett centralt kriterium för resultatbedömningen hur försvarsmakten lyckats genomföra de militära krishanteringsinsatser som statsledningen beslutat om.

(8) När det gäller den förebyggande försvarsförmågan konstaterar utskottet att lagstiftningen om försvarsmakten har reviderats avsevärt under de senaste åren, att försvarsmakten har effektiviserat sin egen beredskap avsevärt, att det internationella samarbetet har fördjupats ytterligare och att betydande resurser har anvisats för materielprojekt. Utskottet påpekar dessutom att Finlands försvarsmakts styrka i krigstid, 280 000 personer, är bland de största i EU-länderna (jfr Tyskland, cirka 180 000 yrkessoldater och 30 000 reservister). Trots detta är betyget för den förebyggande militära försvarsförmågan tillfredsställande från år till år.

(9) Utskottet framhåller att en trovärdig förebyggande militär försvarsförmåga är en viktig del av det centrala målet för Finlands utrikes- och säkerhetspolitik: att förebygga att Finland blir part i en militär konflikt. Mot denna bakgrund är det viktigt att i utvecklandet av försvarsmakten koncentrera sig på de åtgärder genom vilka betyget för den förebyggande militära försvarsförmågan kan höjas till nivån god.

Riksdagens uttalanden och ställningstaganden

Ekonomiska förmåner för värnpliktiga

RP 37/2007 rd — RSv 110/2007 rd

(10) I ett uttalande om värnpliktslagen (FsUB 1/2007 rd) förutsatte riksdagen att regeringen vidtar åtgärder för att beväringstjänstgöring ska beaktas i pensionen och hemförlovningspenning betalas till dem som hemförlovas. Vidare förutsatte riksdagen att de ekonomiska förmånerna för värnpliktiga förbättras ytterligare.

(11) Utskottet noterar att de ekonomiska förmånerna till värnpliktiga, till exempel dagpenningarna, har höjts de senaste åren. Däremot har planerna på att återinföra hemförlovningspenningen eller att beakta beväringstjänstgöringen i pensionen inte avancerat. Beslut om detta ska fattas inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde. Utskottet anser att utvecklingen av värnpliktssystemet är ett fundamentalt element i vårt försvar. En realisering av de nämnda åtgärderna skulle konkret visa på ett stabilt samhällsstöd för att bevara och utveckla systemet med värnplikt. Uttalandet bör stå kvar.

Utlåtande FsUU 5/2021 rd

Hur den nya lagstiftningen om militär underrättelseverksamhet fungerar

RP 203/2017 rd — RSv 290/2018 rd

(12) Riksdagen förutsatte (FsUB 9/2018 rd) att försvarsministeriet före utgången av 2020 lämnar försvarsutskottet en utredning om hur den nya lagstiftningen om militär underrättelseverksamhet fungerar. Utskottet konstaterar att en sådan utredning har erhållits och att uttalandet kan strykas.

Beaktandet av den nationella säkerheten i områdesanvändning och i fastighetsinnehav

RP 253/2018 rd — RSv 268/2018 rd

(13) Riksdagen förutsatte (FsUB 6/2018 rd) att försvarsministeriet före utgången av 2021 lämnar försvarsutskottet en rapport om hur de nya bestämmelserna fungerar med beaktande av den nationella säkerheten i områdesanvändningen och i fastighetsinnehav. Någon sådan rapport har inte lämnats, så uttalandet bör stå kvar.

Redogörelse om Senatfastigheter och Försvarsfastigheter

RP 31/2020 rd — RSv 194/2020 rd

(14) Riksdagen förutsätter att regeringen före ingången av höstsessionen 2022 lämnar en övergripande redogörelse om Senatfastigheter, dess dotteraffärsverk Försvarsfastigheter och hela Senatkoncernen. Någon sådan redogörelse har inte lämnats, så uttalandet bör stå kvar.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Försvarsutskottet föreslår

att revisionsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande FsUU 5/2021 rd

Helsingfors 8.9.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Ilkka Kanerva saml
vice ordförande Jari Ronkainen saf
medlem Anders Adlercreutz sv
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Timo Heinonen saml
medlem Eeva Kalli cent
medlem Tuomas Kettunen cent
medlem Kimmo Kiljunen sd
medlem Jukka Kopra saml
medlem Joonas Könttä cent
medlem Markus Mustajärvi vänst
medlem Juha Mäenpää saf
medlem Riitta Mäkinen sd
medlem Veijo Niemi saf
medlem Erkki Tuomioja sd.

Sekreterare var

utskottsråd Heikki Savola.